

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده مدیریت و حسابداری

پایان نامه برای اخذ درجه کارشناسی ارشد حسابداری
رابطه رفتار هزینه و پیش بینی سود توسط مدیریت

نگارنده

فاطمه مرادی خواه

استاد راهنما

دکتر قاسم بولو

استاد مشاور

دکتر فرخ برزیده

بهمن ماه ۱۳۹۰

چکیده

تحقیق حاضر به بررسی رفتار نامتقارن هزینه در پیش‌بینی سود می‌پردازد. رفتار نامتقارن هزینه به این مطلب اشاره دارد که نسبت کاهش هزینه‌ها در مقایسه با نسبت کاهش فروش کمتر از نسبت افزایش هزینه‌ها در مقایسه با نسبت افزایش فروش است. در واقع هزینه‌ها از خاصیت چسبندگی رو به پایین برخوردارند.

در این تحقیق به بررسی تأثیر چسبندگی هزینه بر دقت پیش‌بینی سود و رفتار سرمایه‌گذاران در اتکا بر سودهای پیش‌بینی شده پرداخته می‌شود. در تحقیق حاضر از خطای پیش‌بینی سود به‌عنوان متغیر معکوس دقت پیش‌بینی سود استفاده شده است.

این تحقیق، یک موضوع تحقیقاتی حسابداری مدیریت یعنی چسبندگی هزینه را با دقت پیش‌بینی سود و واکنش بازار نسبت به این پیش‌بینی‌ها که از موضوعات حسابداری مالی هستند، را در هم می‌آمیزد.

قلمرو مکانی این تحقیق، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد که در فاصله زمانی ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۸ بررسی شده است. با استفاده از روش نمونه‌گیری حذفی سیستماتیک و قواعد نمونه‌گیری، داده‌های لازم برای آزمون فرضیات با استفاده از مدل‌های رگرسیون چندگانه برای ۴۸ شرکت تحلیل می‌شود. برای تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که رفتار هزینه بر دقت پیش‌بینی سود و واکنش بازار تأثیرگذار است.

واژه‌های کلیدی: خطای پیش‌بینی سود، چسبندگی هزینه

E-mail: bmoradikhah@yahoo.com

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲	فصل اول: کلیات تحقیق
۲	مقدمه
۳	بیان مسئله
۵	اهمیت و ضرورت موضوع
۶	گزاره های تحقیق
۷	هدف های تحقیق
۷	پرسش های اصلی و فرعی
۷	فرضیه های تحقیق
۸	روش کلی تحقیق
۱۰	مدل های تحقیق و متغیرهای مربوط به آن
۱۱	قلمرو مکانی-جامعه تحقیق
۱۲	قلمرو زمانی تحقیق
۱۲	روش نمونه گیری و تخمین حجم جامعه
۱۳	روش های گردآوری داده ها و ابزار مورد استفاده برای آن
۱۳	شرح واژه ها و اصطلاحات تحقیق
۱۴	ساختار کلی تحقیق
۱۴	موانع و محدودیت های تحقیق
۱۶	فصل دوم: مبانی نظری تحقیق

۱۶.....	مقدمه
۱۷.....	اهداف حسابداری و گزارشگری مالی
۱۸.....	مفهوم سود در گزارشگری مالی
۱۹.....	سود حسابداری
۲۱.....	نقاط قوت سود حسابداری
۲۲.....	نقاط ضعف سود حسابداری
۲۲.....	گزارشگری سود
۲۳.....	کیفیت سود
۲۴.....	دلایل اهمیت کیفیت سود
۲۵.....	سود به عنوان ابزار پیش بینی
۲۶.....	اهمیت و کاربرد پیش بینی سود
۲۷.....	سود به عنوان ابزار تصمیم گیری مدیریت
۲۷.....	روش مبتنی بر بازار سرمایه
۲۸.....	سودمندی محتوای اطلاعاتی سود و واکنش بازار سرمایه
۲۹.....	روند تأثیر سود در تصمیم گیری سرمایه گذاران
۳۰.....	علت اهمیت سود برای تصمیم گیری سرمایه گذاران
۳۳.....	ارتباط سودهای جاری با سودهای آتی شرکت
۳۴.....	پیش بینی سودهای آتی از روی سودهای جاری
۳۵.....	هموارسازی سود
۳۶.....	پیش بینی سود
۳۸.....	مدیریت سود و پیش بینی مدیران
۳۹.....	پیش بینی های مدیریت از سود و مطالعات واکنش قیمت سهام

۳۹.....	ضرب و واکنش سود.....
۴۰.....	رفتار هزینه .....
۴۱.....	چسبندگی هزینه .....
۴۲.....	رفتار هزینه نسبت به سطوح فعالیت .....
۴۷.....	روش های پیش بینی .....
۴۷.....	روش های کیفی .....
۴۷.....	روش های کمی .....
۴۷.....	مدل های پیش بینی سود.....
۴۸.....	مدل پیش بینی باکس-جنکینز.....
۴۸.....	مدل های پیش بینی سود با استفاده از اجزای سود .....
۴۹.....	اعتبار پیش بینی سود توسط مدیریت .....
۵۰.....	ارتباط بین اعتبار پیش بینی های مدیریت از سود و واکنش بازار .....
۵۱.....	تعدیل پیش بینی سود.....
۵۱.....	پیشینه تحقیق .....
۵۱.....	مقدمه .....
۵۲.....	تحقیقات داخلی .....
۵۴.....	تحقیقات خارجی .....
۵۷.....	خلاصه فصل .....
۵۹.....	فصل سوم: روش شناسی تحقیق .....
۵۹.....	مقدمه .....
۶۰.....	تعریف تحقیق .....
۶۰.....	نوع و روش شناسی تحقیق .....

۶۰	..... نوع تحقیق
۶۲	..... طرح مسأله تحقیق
۶۲	..... فرضیه های تحقیق
۶۳	..... فرضیه های پژوهشی تحقیق
۶۳	..... مدل آزمون فرضیه ها
۶۴	..... متغیرهای عملیاتی تحقیق
۶۵	..... اندازه گیری متغیرهای تحقیق
۶۵	..... متغیرهای وابسته تحقیق
۶۶	..... متغیرهای مستقل تحقیق
۶۷	..... قلمرو مکانی-جامعه تحقیق
۶۸	..... قلمرو زمانی تحقیق
۶۸	..... روش نمونه گیری و تخمین حجم جامعه
۷۰	..... روش های گردآوری داده ها و ابزار مورد استفاده برای آن
۷۰	..... روش انجام تحقیق
۷۰	..... تجزیه و تحلیل داده ها و روش های آماری
۷۱	..... آزمون های آماری تحقیق
۷۱	..... آزمون های حساسیت و تشخیص مدل رگرسیونی
۷۲	..... آزمون نرمال بودن متغیرهای پژوهش
۷۲	..... آزمون های خطی بودن رابطه بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل مدل
۷۲	..... آزمون هم خطی متغیرهای مستقل (خود همبستگی متغیرهای مستقل)
۷۳	..... آزمون نرمال بودن توزیع خطاها (نرمال بودن مانده ها)
۷۳	..... عدم همبستگی بین خطاهای مدل

۷۴	آزمون مقایسه میانگین دو جامعه مستقل (t-test مستقل)
۷۵	آزمون فرضیه های تحقیق
۷۶	خلاصه فصل
۷۸	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها
۷۸	مقدمه
۷۹	توصیف متغیرهای تحقیق
۸۰	آزمون مقایسه میانگین دو جامعه مستقل (t-test مستقل)
۸۰	رابطه چسبندگی هزینه و دقت پیش بینی سود
۸۲	رابطه چسبندگی هزینه و واکنش بازار به اعلامیه های سود
۸۳	آمار استنباطی
۸۴	آزمون نرمال بودن متغیرهای پژوهش
۸۵	ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش
۸۵	الف) بررسی همبستگی بین متغیرهای موجود در مدل رگرسیون ۱
۸۶	ب) بررسی همبستگی بین متغیرهای موجود در مدل رگرسیون ۲
۸۸	آزمون فرضیه های تحقیق
۸۸	نتایج آزمون فرضیه اول
۸۹	معادله رگرسیون چندگانه اول (1(a))
۹۲	معادله رگرسیون چندگانه دوم (1(b))
۹۴	معادله رگرسیون چندگانه سوم (1(c))
۹۷	نتایج آزمون فرضیه دوم
۹۸	معادله رگرسیون چندگانه اول (2(a))
۱۰۰	معادله رگرسیون چندگانه دوم (2(b))
۱۰۲	معادله رگرسیون چندگانه سوم (2(c))

۱۰۵.....	خلاصه فصل.....
۱۰۷.....	فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادها.....
۱۰۷.....	مقدمه.....
۱۰۸.....	خلاصه تحقیق.....
۱۰۹.....	نتایج آزمون فرضیه ها.....
۱۰۹.....	نتایج حاصل از فرضیه اول.....
۱۱۰.....	نتایج حاصل از فرضیه دوم.....
۱۱۱.....	محدودیت های تحقیق.....
۱۱۱.....	پیشنهادهای کاربردی تحقیق.....
۱۱۲.....	پیشنهادها برای تحقیقات آتی.....
۱۱۳.....	منابع.....
۱۱۳.....	منابع فارسی.....
۱۱۵.....	منابع لاتین.....
I.....	پیوست ها.....

فصل اول

کلیات تحقیق

فصل اول: کلیات تحقیق

مقدمه

در دنیای سرمایه‌گذاری امروز فرآیند تصمیم‌گیری شاید مهم‌ترین بخش از فرآیند یک سرمایه‌گذاری باشد. در این راستا مهم‌ترین عامل در تصمیم‌گیری، اطلاعات است. در جوامع سرمایه‌داری، شرکت‌ها به گونه‌ای سازمان یافته‌اند که در هر لحظه به دنبال افزایش منابع و منافع خود می‌باشند. در حقیقت در جوامع پیشرفته رقابت به گونه‌ای است که برنامه‌ریزی برای آینده شرکت و کسب سود از الزامات اولیه یک کسب‌وکار موفق می‌باشد. به گونه‌ای که عدم توجه به این موارد شرکت‌ها را از گردونه‌ی رقابت حذف می‌نماید.

سهام‌داران، اعتبار دهندگان و سایر اشخاصی که با شرکت‌ها در ارتباط می‌باشند چه در سطح خرد (سهام‌داران خرد) و چه در سطح کلان (شرکت‌های سرمایه‌گذاری و اعتباردهنده) در هر لحظه در حال تحلیل شرکت‌ها می‌باشند تا بتوانند بهترین تصمیم‌گیری را اتخاذ نمایند. از این رو توانایی شرکت در کسب سود و ایفای تعهدات و ایجاد نقدینگی اهمیت زیادی دارد. از یک طرف سهام‌داران و تحلیل‌گران مالی به دنبال پیش‌بینی سودهای آتی شرکت‌ها می‌باشند تا بتوانند در قیمت‌گذاری سهام شرکت‌ها از آن به عنوان جایگزین جریان‌های نقدی استفاده کنند و از طرف دیگر اعتباردهندگان نیز به منظور تصمیم‌گیری در ارتباط با تمدید یا فسخ قراردادهای بدهی خود با واحد تجاری، سودهای آتی شرکت‌ها را به عنوان جایگزین جریان‌های نقدی آتی پیش‌بینی می‌نمایند.

سود از جمله برترین شاخص‌های اندازه‌گیری فعالیت‌های یک واحد اقتصادی است، اما سهام‌داران فقط به سود دوره جاری توجه نمی‌کنند، بلکه آن‌ها برای تعیین ارزش سهام به سودهای آتی نیز توجه دارند (آقایی، ۱۳۷۳).

مهم‌ترین منبع اطلاعاتی سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر استفاده‌کنندگان از اطلاعات شرکت‌ها (در بورس اوراق بهادار)، پیش‌بینی‌های سود ارائه شده توسط مدیریت شرکت‌ها در فواصل زمانی معین است. پیش‌بینی سود باید اطلاعاتی را فراهم کند که منطقی و به‌موقع باشد تا بتواند نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان را به نحو مناسبی برطرف نماید (رحمانی، ۱۳۸۱).

نقش و اهمیت پیش‌بینی سود، تحقیقات گسترده در رشته حسابداری را سبب گردید به گونه‌ای که تحقیقات در این بخش به عنوان شاخه‌ای جداگانه در رشته حسابداری توسعه یافته است. در این فصل به منظور آشنایی با چارچوب تحقیق مطالبی در ارتباط با کلیات تحقیق ارائه می‌شود.

بیان مسئله

سود به عنوان مهم‌ترین شاخص اندازه‌گیری عملکرد یک واحد اقتصادی، یکی از مباحثی است که از دیرباز جایگاه ویژه خود را در مباحث نظری حفظ کرده است (آزاد، ۱۳۸۳). در متون حسابداری و مالی عنوان شده است که سود حسابداری شاخص توان واحد اقتصادی در پرداخت سود سهام می‌باشد و روندهای کوتاه مدت و بلند مدت جریان وجوه نقد به تحصیل سود بستگی دارد (مهام، ۱۳۷۹).

پیش‌بینی سود یکی از محورهای اصلی پژوهش‌های حسابداری است و برای انجام آن از روش‌های مختلف و اطلاعات متنوع استفاده می‌شود. شاید بتوان مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر قیمت سهام را در پیش‌بینی سود جستجو کرد. پیش‌بینی عنصر کلیدی در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی است. سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان، مدیریت و سایر اشخاص در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی متکی به پیش‌بینی و انتظارات هستند. انتظارات سهامداران در خصوص سودهای آتی می‌تواند به عنوان عامل اصلی در پیش‌بینی سود، ارزش هر سهم و ارزش کل شرکت باشد.

به لحاظ اهمیت سود حسابداری در پیش‌بینی رویدادها و وقایع آتی و کاربردهای دیگر آن، از جمله ارزیابی عملکرد مدیریت، هیئت تدوین استانداردهای حسابداری مالی^۱ در بیانیه شماره یک حسابداری مالی، محور اصلی گزارش‌دهی مالی را تهیه اطلاعات سودمند درباره عملکرد واحد اقتصادی عنوان کرده است که سود و اجزایش شاخص آن به شمار می‌روند. هم‌چنین در این بیانیه تأکید شده است که سرمایه‌گذاران، بستانکاران و دیگر استفاده‌کنندگان اطلاعات حسابداری، به خالص جریان وجوه نقد علاقه‌ی ویژه‌ای دارند، اما آن‌ها غالباً در ارزیابی توان سودآوری، پیش‌بینی سود یا ارزیابی ریسک سرمایه‌گذاری یا وام‌دهی به سود حسابداری توسل می‌جویند. یعنی بین سود مورد گزارش و جریان وجوه نقد، از جمله سود تقسیمی، ارتباط زیادی برقرار است (هیئت تدوین استانداردهای حسابداری مالی، ۱۹۷۸).

---

¹ Financial Accounting Standard Board (FASB)

ارتباط مفروض بین سود و جریان وجوه نقد، اهمیت پیش‌بینی سود را آشکار می‌سازد. فرض بر این است که پیش‌بینی سود برای سرمایه‌گذاران و سایر استفاده‌کنندگان اطلاعات حسابداری سودمندی ویژه‌ای دارد. به هر حال فایده‌مندی پیش‌بینی سود تا حد زیادی به دقت آن بستگی دارد. بنابراین مسئله‌ی مهم‌تر دقت پیش‌بینی سود و روش‌ها و مدل‌های گوناگون آن است.

شناخت رفتار هزینه یکی از جنبه‌های مهم تجزیه و تحلیل سود برای مدیران است و تمرکز بر روی تجزیه و تحلیل هزینه-حجم-سود^۲ که در کتب درسی حسابداری مدیریت مورد بحث قرار می‌گیرد مدل سنتی هزینه ثابت و متغیر است.

منظور از رفتار هزینه نحوه واکنش هزینه به تغییرات در سطح فعالیت است. مدیرانی که چگونگی رفتار هزینه را درک می‌کنند برای پیش‌بینی روند هزینه‌ها در موقعیت‌های عملیاتی مختلف، شرایط بهتری دارند. این موارد به آن‌ها امکان می‌دهد فعالیت‌های خود را بهتر برنامه‌ریزی کنند، این تصمیمات مدیریتی به آگاهی از رفتار هزینه وابسته است (کرمی، ۱۳۸۸).

به رغم اهمیت مفهوم رفتار هزینه و درک آن در تجزیه و تحلیل سودآوری تعداد کمی از مطالعات تجربی به طور سیستماتیک توانایی پیش‌بینی مدل‌هایی را که ارتباط هزینه‌ها با فروش‌ها را در زمان پیش‌بینی سودآوری آتی تشخیص داده‌اند، با در نظر گرفتن چسبندگی هزینه بررسی کرده‌اند (بنکر^۳ و چن^۴، ۲۰۰۶). بنابراین، تحقیق حاضر سعی دارد، چگونگی تأثیر رفتار نامتقارن هزینه‌ها در پیش‌بینی سود توسط مدیریت را بررسی می‌کند. رفتار نامتقارن هزینه به این مطلب اشاره دارد که نسبت کاهش هزینه‌ها در مقایسه با نسبت کاهش فروش کمتر از نسبت افزایش هزینه‌ها در مقایسه با نسبت افزایش فروش است.

این تحقیق سعی دارد تا به بررسی دقت پیش‌بینی سود توسط مدیریت بپردازد و به این سؤال پاسخ دهد که آیا در شرکت‌هایی که هزینه‌ها از چسبندگی بیشتری برخوردارند، در مقایسه با شرکت‌هایی که هزینه‌ها دارای چسبندگی کمتری هستند پیش‌بینی سود توسط مدیریت از دقت کمتری برخوردار است؟ علاوه‌براین، تأثیر چسبندگی هزینه بر واکنش و توجه سرمایه‌گذاران به رفتار هزینه‌های چسبنده در شکل‌گیری باور آنها در مورد ارزش شرکت نیز در این تحقیق بررسی خواهد شد.

---

² Cost-Volume-Profit (CVP)

³ Banker

⁴ Chen

این آزمون‌های تجربی، با یک مقیاس جدید چسبندگی هزینه در سطح شرکت، صورت گرفته است. به طوری که در تحقیقات پیشین از رگرسیون مقطعی و سری‌های زمانی برای برآورد چسبندگی هزینه استفاده کرده‌اند.

اهمیت و ضرورت موضوع

یکی از اهداف عام حسابداری، تهیه اطلاعات سودمند حسابداری برای پیش‌بینی رویدادهای اقتصادی است. در این میان پیش‌بینی سود از اهمیت زیادی برخوردار است، زیرا آن در زمره‌ی متغیرهای مؤثر بر قضاوت‌ها و تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان و عامل مهمی در کارایی بازار سرمایه است. سود به عنوان مهم‌ترین شاخص اندازه‌گیری عملکرد یک واحد اقتصادی، یکی از مباحث حسابداری است که جایگاه ویژه‌ای در مباحث نظری دارد. از آنجا که پیش‌بینی بعضی از رویدادها قبل از تصمیم‌گیری ضروری است، ارزیابی سودمندی اطلاعات حسابداری برحسب توانایی آن برای پیش‌بینی رویدادهای مختلف به نظر مناسب است. البته ارزش پیش‌بینی اطلاعات حسابداری به این معنی نیست که خود اطلاعات یک پیش‌بینی است، بلکه به معنی استفاده از این اطلاعات در فرآیند پیش‌بینی است (رحمانی، ۱۳۸۱).

پیش‌بینی سود یکی از محورهای اصلی پژوهش‌های حسابداری است که برای انجام دادن به روش‌های مختلف و اطلاعات متنوع نیاز است، شاید مهم‌ترین عامل مؤثر بر قیمت سهام را در پیش‌بینی سود پیدا کرد. پیش‌بینی عنصر کلیدی در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی است. سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان، مدیریت و سایر اشخاص در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی خود نیازمند این پیش‌بینی‌ها هستند.

انتظارات سهامداران در خصوص سودهای آتی می‌تواند به عنوان عامل اصلی در پیش‌بینی سود، ارزش هر سهم و ارزش کل شرکت باشد. محتوای اطلاعاتی سود جاری و گذشته برای سود مورد انتظار آتی بستگی به این امر دارد که چه بخشی از سود جاری و گذشته انتظار می‌رود در آینده تکرار شود. (وجود اجزاء غیره منتظره در سری سود حسابداری به فرآیند متصور شده نافذ بر رفتار سری زمانی سود حسابداری بستگی دارد) (کرمی، ۱۳۸۸).

آگاهی از رفتار هزینه برای حسابداران، محققین و تمام کسانی که با حوزه مدیریت در ارتباطند و تغییرات در هزینه‌ها را برحسب تغییرات در درآمد ارزیابی می‌کنند، دارای اهمیت است. استنباط مدیریتی از این

تحلیل این است که چسبندگی هزینه قابل تشخیص و کنترل است. مدیران باید دلیل خود را برای چسبندگی هزینه از طریق توجه به حساسیت تغییرات هزینه به نسبت کاهش حجم ارزیابی کنند و ظرفیت واکنش شرکت را در برابر کاهش تقاضا برای کالاها یا خدمات افزایش دهند. این امر موجب بهبود فرایند پاسخگویی خواهد داشت، با مشخص کردن چسبندگی هزینه صاحبان شرکت می‌توانند تحلیل کنند که آیا مدیران باعث وارد آمدن هزینه برای بنگاه می‌شوند (کرمی، ۱۳۸۸).

اگر سرمایه‌گذاران به اندازه کافی چسبندگی هزینه را درک کنند، در این باره آگاهی می‌یابند که چسبندگی هزینه، دقت پیش‌بینی سود را کاهش می‌دهد و بنابراین رفتار هزینه با چسبندگی زیاد موجب می‌شود که سرمایه‌گذاران بر اطلاعات سود دریافت شده به دلیل قدرت کم در پیش‌بینی، کمتر اتکا می‌کنند، در واقع یک واکنش بازار ضعیف‌تری به سودهای اعلام شده برای شرکت‌های با رفتار هزینه چسبنده تر وجود دارد. درک رفتار هزینه برای استفاده‌کنندگان بیرونی که می‌خواهند عملکرد شرکت را ارزیابی کنند نیز مناسب است. فرایند معمول مورد استفاده این اشخاص شامل مقایسه اجزای هزینه‌های فروش، عمومی و اداری^۵ (SG&A) به عنوان درصدی از درآمدهای خالص فروش شرکت‌ها یا شرکت‌های مشابه دیگر در زمان‌های متفاوت است. اگر رفتار هزینه در ارتباط با کاهش یا افزایش درآمدها مدنظر قرار نگیرد، این تحلیل ممکن است نادرست باشد. این تحلیل زمانی اصلاح می‌شود که رفتار هزینه درک شود (دن ویس^۶، ۲۰۰۹).

اگر ارزش اطلاعات حسابداری با ارزش و محتوای پیش‌بینی آن سنجیده شود، هرگونه تحقیقی که توان حسابداری را برای شناخت محتوای اطلاعاتی حسابداری به خصوص از نظر توان پیش‌بینی افزایش دهد کمک شایانی به دانش حسابداری نموده است (رحمانی، ۱۳۸۱).

گزاره های تحقیق

در این قسمت ابتدا اهداف تحقیق را بیان می‌کنیم، سپس مسئله کلی مطرح شده در بخش بیان مسئله را به صورتی عملی‌تر در قالب پرسش‌های تحقیق مطرح خواهیم کرد و پس از آن برای یافتن پاسخ این پرسش‌ها حدس محقق در قالب فرضیه‌های تحقیق بیان می‌شود.

---

⁵ Sales-General and Administrative

⁶ Dan Weiss

هدف های تحقیق

هدف این تحقیق، بررسی چگونگی تأثیر رفتار هزینه های نامتقارن شرکت در پیش بینی های سود توسط مدیریت است. این تحقیق قصد دارد نشان دهد که آیا شرکت های دارای هزینه های با چسبندگی بالاتر، از دقت کمتری در پیش بینی سود در مقایسه با شرکت های دارای هزینه ها با چسبندگی کمتر برخوردارند یا خیر. به علاوه تأثیر چسبندگی هزینه بر توجه سرمایه گذاران در شکل گیری باورشان در مورد ارزش شرکت به رفتار هزینه های چسبنده را شامل می شود. این مطالعه، یک موضوع تحقیقاتی حسابداری مدیریت- رفتار هزینه- را با ۲ موضوع حسابداری مالی (دقت پیش بینی سود و واکنش بازار به اعلامیه های سود) ارتباط می دهد.

پرسش های اصلی و فرعی

این تحقیق در پی پاسخ به این سؤال است که آیا دخالت دادن رفتار نامتقارن هزینه بر دقت پیش بینی سود مؤثر است؟ رفتار نامتقارن هزینه به این مطلب اشاره دارد که نسبت کاهش هزینه ها در مقایسه با نسبت کاهش فروش در زمان کاهش حجم فعالیت کمتر از نسبت افزایش هزینه ها در مقایسه با افزایش فروش در زمان افزایش حجم فعالیت است.

این تحقیق، با بررسی تأثیرات رفتار هزینه بر موارد زیر، به مسائل حسابداری مالی و حسابداری مدیریت می پردازد:

الف) دقت پیش بینی سود مدیریت

ب) واکنش بازار به اعلامیه های سود

فرضیه های تحقیق

فرضیه اول: چسبندگی زیاد هزینه ها، دقت پیش بینی سود توسط مدیریت را کاهش می دهد.
فرضیه دوم: واکنش بازار به اعلامیه های پیش بینی سود در شرکت های دارای هزینه با چسبندگی بالاتر در مقایسه با شرکت های دارای هزینه با چسبندگی کمتر، ضعیف تر است.

روش کلی تحقیق

روش این تحقیق علی-مقایسه‌ای و همبستگی است، ما می‌خواهیم شرکت‌های دارای هزینه با چسبندگی بالا را با شرکت‌های دارای چسبندگی پایین را از هم جدا کنیم، سپس دقت پیش‌بینی سود، و واکنش بازار نسبت به اعلامیه‌های سود را در آن‌ها بررسی کنیم. این تحقیق، با اجرای یک روش متفاوت، یک مقیاس چسبندگی هزینه در سطح شرکت را معرفی می‌کند. تفاوت بین شیب کاهش هزینه در زمان کاهش فروش‌ها و شیب افزایش هزینه در زمان افزایش فروش‌ها محاسبه می‌شود:

$$STICKY = \text{Log} \left[\frac{\Delta \text{Cost}}{\Delta \text{Sale}} \right]_{i, \underline{\tau}} - \text{Log} \left[\frac{\Delta \text{Cost}}{\Delta \text{Sale}} \right]_{i, \bar{\tau}}$$

در این تحقیق، چسبندگی از طریق تفاوت میان نسبت کاهش هزینه در دوره‌ای که در آن فروش کاهش یافته و نسبت افزایش هزینه در دوره‌ای که در آن فروش افزایش یافته، اندازه‌گیری می‌شود. به طوری که $\underline{\tau}$ بیانگر دوره‌ای است که در آن فروش کاهش یافته است و $\bar{\tau}$ بیانگر دوره‌ای است که در آن فروش افزایش یافته است.

از آن‌جا که طبق تعریف، هزینه‌ها هنگامی چسبنده هستند که نسبت کاهش آن در زمان کاهش حجم فعالیت کمتر از نسبت افزایش هزینه‌ها در زمان افزایش حجم فعالیت باشد. بنابراین مقیاس مذکور یک ارزش منفی دارد. در مقادیر پایین‌تر، این مقیاس (STICKY) رفتار هزینه چسبنده‌تری را بیان می‌کند، یعنی ارزش منفی (مثبت) STICKY (چسبندگی) نشان می‌دهد که مدیران به واکنش در برابر افت فروش به واسطه‌ی کاهش هزینه‌ها کمتر (بیشتر) از افزایش هزینه‌ها هنگام افزایش فروش متمایل می‌شوند.

در ادامه‌ی مطالعات پیشین هزینه‌های چسبنده، STICKY از تغییر در فروش‌ها برای تغییر فعالیت استفاده می‌کند، زیرا تغییرات در سطح فعالیت قابل مشاهده نیست. به کارگیری فروش به عنوان یک متغیر اساسی که دارای تغییر در مواقع مختلف است در مطالعه دچو و همکاران^۷ (۱۹۹۸) که یک مدل سود، جریان-های نقدی و ارقام تعهدی را با فرض تصادفی بودن فرایند فروش ارائه کردند قابل مشاهده است و همین‌طور چن و بنکر (۲۰۰۶) از فروش به عنوان یک متغیر اساسی برای پیش‌بینی سود استفاده کردند.

---

⁷ Dechow et.al.

زمانی که تحلیل‌گران هزینه‌های کل را در فرایند پیش‌بینی سود برآورد می‌کنند، چسبندگی هزینه‌های کل برای درک رابطه بالقوه بین چسبندگی هزینه‌های کل و دقت پیش‌بینی سود تمرکز می‌کند. در این تحقیق برای بررسی چگونگی تأثیرات چسبندگی هزینه‌ها بر پیش‌بینی سود، از فروش منهای سود عملیاتی استفاده می‌شود. همچنین با به‌کارگیری هزینه‌های کل برای تحلیل پیشنهادی، نظر مدیریت درباره‌ی طبقه‌بندی هزینه‌ها را حذف می‌کند.

همچنین فرض می‌کنیم که هزینه‌ها در سطح فعالیت افزایش می‌یابند، این فرض به این معنی است که هزینه‌ها هم‌جهت با تغییر فعالیت تغییر می‌کنند و افزایش هزینه‌ها در زمان کاهش سطح فعالیت را نادیده گرفته و در محاسبات وارد نمی‌شود و بالعکس (اندرسون و همکاران^۸، ۲۰۰۷). به همین دلیل از مشاهدات هزینه‌هایی که در خلاف جهت حرکت مسیرهایی که در برآورد STICKY بوده استفاده نمی‌شود. مقیاس پیشنهادی چندین فایده دارد:

اولین و مهم‌ترین آن‌ها، تعیین نامتقارنی هزینه در سطح شرکت با استفاده از این مقیاس پیشنهادی (STICKY) است. بنابراین وسیله‌ای برای بررسی رفتار هزینه بر پیش‌بینی سود را فراهم می‌کند. دوم اینکه با این طراحی، چسبندگی تابع هزینه خطی صفر است، یعنی برای مدل سنتی هزینه ثابت-متغیر با یک شیب ثابت برای همه سطوح فعالیت در دامنه مربوطه، $STICKY = 0$ است. یعنی مقدار صفر بیان می‌کند که مدیران هزینه‌ها را به‌طور متقارن در واکنش به افزایش و کاهش‌های فروش تغییر می‌دهند. سوم اینکه مقیاس پیشنهادی چسبندگی هزینه، یک دامنه وسیع‌تری را از آنچه اندرسون و همکاران در سال ۲۰۰۳ انجام دادند را دربرمی‌گیرد.

در این تحقیق مقیاس پیشنهادی برای دو طبقه از هزینه‌های مهم محاسبه می‌شود. به ویژه $COGS$ ^۹ و $SG\&A-STICKY$ ^{۱۰} تغییرات در هزینه‌های کل را با تغییرات در بهای تمام شده کالای فروش رفته و تغییرات در هزینه‌های فروش، عمومی و اداری جانشین می‌کند. برای اندازه‌گیری دقت پیش‌بینی سود توسط مدیریت، در این تحقیق مدل پیش‌بینی به‌کار گرفته می‌شود و خطای پیش‌بینی سود مطلق به عنوان یک مقیاس در مقابل دقت به‌کار گرفته می‌شود. منظر زمانی نسبتاً باریک و افق پیش‌بینی کوتاه، به‌موقع

^۸ Anderson et al.

^۹ Cost Of Good Sold-STICKY (COGS-STICKY)

^{۱۰} Sales-General and Administrative-STICKY (SG&A-STICKY)

بودن پیش‌بینی را کنترل کرده و یک مصالحه‌ی بالقوه را بین به‌موقع بودن و دقت را تعدیل می‌کند (دن ویس، ۲۰۰۹).

مدل‌های تحقیق و متغیرهای مربوط به آن

مقیاس پیشنهادی این تحقیق، مقیاس STICKY است که این مقیاس نامتقارنی هزینه را در سطح شرکت برآورد می‌کند، بنابراین وسیله‌ای برای بررسی چگونگی تأثیرات رفتار هزینه بر پیش‌بینی سود مدیریت را فراهم می‌کند. همچنین با آزمون مقایسه میانگین دو جامعه مستقل به بررسی بیشتر می‌پردازیم. تحلیل داده‌ها به کمک مدل‌های رگرسیون صورت خواهد گرفت. مدل‌های مربوط به آزمون هر یک از فرضیات به شرح زیر است:

مدل‌های مربوط به آزمون فرضیه اول:

Model 1 (a):

$$ABS-FE_{it} = \beta_0 + \beta_1 STICKY_{it} + \beta_2 MV_{it} + \beta_3 DOWN_{it} + \beta_4 MARGIN_{it} + \varepsilon_{it}$$

Model 1 (b):

$$ABS-FE_{it} = \beta_0 + \beta_1 COGS-STICKY_{it} + \beta_2 MV_{it} + \beta_3 DOWN_{it} + \beta_4 MARGIN_{it} + \varepsilon_{it}$$

Model 1 (c):

$$ABS-FE_{it} = \beta_0 + \beta_1 SGA-STICKY_{it} + \beta_2 MV_{it} + \beta_3 DOWN_{it} + \beta_4 MARGIN_{it} + \varepsilon_{it}$$

فرضیه‌ها پیش‌بینی می‌کنند که در تمام ۳ مدل فوق $B1 < 0$ باشد که ارزش کمتر مقیاس، چسبندگی و رفتار هزینه چسبنده‌تری را بیان می‌کند.
مدل‌های مربوط به آزمون فرضیه دوم:

در مدل‌های رگرسیون زیر، بازده‌های غیرعادی تجمعی اعلامیه‌های سود و همچنین واکنش متقابل بین اعلامیه‌های سود و چسبندگی هزینه بررسی می‌شود.

Model 2 (a):

$$CAR_{it} = \beta_0 + \beta_1 FE_{it} + \beta_2 FE_{it} STICKY_{it} + \varepsilon_{it}$$

Model 2 (b):

$$CAR_{it} = \beta_0 + \beta_1 FE_{it} + \beta_2 FE_{it} COGS-STICKY_{it} + \varepsilon_{it}$$

Model 2 (c):

$$CAR_{it} = \beta_0 + \beta_1 FE_{it} + \beta_2 FE_{it} SGA-STICKY_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیرهای تحقیق که در مدل‌ها اعمال و بررسی می‌شوند به شرح زیر است:

CAR: بازده غیر عادی تجمعی است.

ABS-FE: خطای مطلق پیش‌بینی سود می‌باشد.

STICKY: مقیاس پیشنهادی این تحقیق است در این تحقیق، چسبندگی از طریق تفاوت میان نسبت

کاهش هزینه در دوره‌ای که در آن فروش کاهش یافته و نسبت افزایش هزینه در دوره‌ای که در آن فروش

افزایش یافته، اندازه‌گیری می‌شود.

COGS-STICKY: چسبندگی هزینه‌ی بهای تمام‌شده محصول است.

SGA-STICKY: چسبندگی هزینه‌های عمومی، اداری و فروش است.

FE: خطای پیش‌بینی سود است.

MV: لگاریتم ارزش بازار حقوق صاحبان سهام در پایان دوره است.

DOWN: برابر با ۱ است اگر پیش‌بینی سود غیر منتظره منفی باشد و در غیراین صورت صفر است.

MARGIN: نسبت میان فروش منهای بهای تمام‌شده کالای فروش رفته و فروش است.

قلمرو مکانی - جامعه تحقیق

قلمرو مکانی تحقیق حاضر، شرکت‌های پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد که دلایل انتخاب

آن به شرح زیر می‌باشد:

۱. دسترسی به اطلاعات مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده‌ی بورس اوراق بهادار تهران امکان‌پذیر است.
۲. با توجه به وضع معیارها و ضوابط خاص برای پذیرش و ادامه‌ی فعالیت شرکت در بورس اوراق بهادار و الزامات خاص گزارش‌گری آن‌ها به‌نظر می‌رسد که اطلاعات صورت‌های مالی آن‌ها از کیفیت بالاتری برخوردار باشد.
۳. ارائه‌ی پیش‌بینی سود توسط شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس الزامی است و سرمایه‌گذاران بالفعل و بالقوه از این پیش‌بینی‌ها در تصمیم‌گیری‌های خود استفاده می‌کنند.

نمونه های فعلی، شرکتهای تولیدی را در بر می گیرد. و برای در دسترس بودن اطلاعات، شرکتهای سهامی پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران است که در طی دوره بررسی در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند و در طی سالهای مورد بررسی سودده باشند و سال مالی شرکت منتهی به ۲۹ اسفندماه باشد.

مطالعه ی فعلی به این دلیل به شرکتهای تولیدی محدود شده است، که بررسی تأثیرات بالقوه تغییر در چسبندگی هزینه ی اجزای هزینه ی GOGS و SG&A را بر دقت پیش بینی های سود امکان پذیر می سازد. ساختار مشابه صورت سود و زیان در شرکت های تولیدی یک بینش در مورد تأثیرات رفتار هزینه های چسبنده در این ۲ جزء هزینه های مهم بر دقت پیش بینی سود را امکان پذیر می کند. در راستای آزمون فرضیه های مدل، نمونه محدود به مشاهدات شرکت - سال شده است که هزینه ها (بهای تمام شده) و فروشها درای تغییرات هم جهت باشند.

قلمرو زمانی تحقیق

قلمرو زمانی این تحقیق بین سالهای ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۸ می باشد.

روش نمونه گیری و تخمین حجم جامعه

روش نمونه گیری روش حذفی سیستماتیک است. جامعه آماری این تحقیق شامل شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد که حائز شرایط مشخص زیر باشند:

۱. تا پایان سال ۱۳۸۱ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد و تا پایان دوره تحقیق از فهرست حذف نشده باشد.
۲. سال مالی شرکت منتهی به ۲۹ اسفندماه باشد.
۳. در طی سالهای مورد بررسی سودده باشد.
۴. سری زمانی داده ها برای سالهای مورد بررسی در دسترس باشد.
۵. جزء شرکتهای تولیدی باشد.